

Nr 442

Av herr **Holmberg m. fl.**, om åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens område.

(Lika lydande med motion nr 333 i Första kammaren)

Näringspolitiken skall syfta till att våra resurser utnyttjas så att de ger det bästa utbytet. Därmed läggs grunden för välstånd och fortsatt utveckling. Vårt svenska näringsliv fungerar i allt väsentligt med konkurrensen som regulator. Tävlan mellan företag eller grupper av företag medger ett ändamålsenligt utnyttjande av våra resurser och en effektiv ekonomisk kontroll. Den fria marknadshushållningen har förvisso brister. Den har dock alltid visat sig kunna bättre än andra system tillgodose de behov, som människorna själva ger uttryck åt. Den har ständigt visat sin överlägsenhet och sin större effektivitet i jämförelse med andra marknadssystem. Den har också visat sig bäst kunna motsvara det demokratiska samhällsskiktets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Den ekonomiska politiken och näringspolitiken erbjuder under goda tider inga större problem för en regering. Den starka medvinden bär fram utvecklingen. Beroendet av politiska åtgärder är då begränsat. Konsekvenserna av politiska misstag och felgrepp blir föga märkbara och kända. Då bistrare vindar börjar blåsa, ökar kraven på politiken och dess förmåga att skapa goda utvecklingsbetingelser för företagsamheten. I den värld av hård internationell konkurrens som vi nu lever i ställs skärpta krav på näringspolitiken. Det blir dess uppgift att vidtaga eller stimulera till sådana åtgärder som stärker näringslivets konkurrensförmåga och motståndskraft och därmed vår samhällsekonomi.

Bakgrunden till morgondagens näringspolitik

Vid slutet av andra världskriget var Sverige ett av de få industriländerna med oförstörd produktionsapparat. Som leverantör till det europeiska återuppbyggnadsarbetet hade vi alldeles särskilt gynnsamma förutsättningar. Våra exportföretag mötte lättarbetade marknader och fick underlag för ett stort företagssparande som kunde reinvesteras i en ännu bättre produktionsapparat. Konkurrenskraften stärktes.

Mot slutet av perioden byggdes konkurrensförutsättningarna upp även i omvärlden. De tidigare krigshärjade länderna fick ett näringsliv med stor kapacitet. Världshandeln liberaliserades. Förbättrade kommunikationer

sänkte fraktkostnaderna. Den europeiska marknaden öppnades för nya exportländer. Den internationella konkurrensen skärptes. På den nya marknaden mötte företagen nya krav och en hårdare press på priser och vinster.

De nya konkurrensvillkoren

Det är framför allt det skärpta internationella konkurrensläget som skapat dagens utvecklingsproblem i det svenska näringslivet. Vi har den högsta levnadsstandarden och de högsta lönerna i Europa. Detta kräver motsvarande överlägsenhet i produktion och distribution. Svenska företag måste därför ha mer avancerad produktion och produktionsteknik och vara så mycket bättre att de förmår uthärda skillnader i kostnader och löner, en skillnad som i förhållande till det europeiska genomsnittet närmar sig 50 procent. Vårt land måste ligga i den ekonomiska och tekniska utvecklingens frontlinje. Det räcker inte att våra företag tillverkar samma varor lika effektivt som sina internationella konkurrenter. De måste ligga före i utvecklingen. Det högre kostnadsläget fäller eljest utslaget.

Försäljning med låg lönsamhet eller under lönsamhetsgränsen kan bedrivas under en övergångstid men inte i längden. De utländska konkurrenterna har i en sådan situation initiativet. De har större spelrum i sin marknadsföring. De kan bygga upp reserver och finansiera ytterligare rationaliserande investeringar som i varje fall på lång sikt än mer ökar deras försprång. Det är i en sådan situation icke nog att öka exportsiffrorna. Detta ger oss blott en kort frist.

Vårt lands successivt minskade andel i världsmarknaden har ökat vår känslighet för förändringar i de internationella konjunkturerna. Den snabba tekniska utvecklingen och nya former för effektiv marknadsföring har förkortat produkternas livslängd. För att hinna avskriva produktionens initialkostnader stiger anspråken på lönsamhet. Kravet på nya produkter är hårdare i dag än tidigare. Allt detta ställer nya anspråk på de finansiella resurserna inom företagen. Samtidigt som inflationen och den snabba kostnadsutvecklingen begränsat företagens egna finansiella resurser, har utvecklingen accentuerat kravet på finansiell styrka och konsolidering. Alldeles oberoende av de åtgärder som kan och måste vidtagas för att skapa en tidsenlig, till förhållandena avpassad kreditmarknad, utgör den generellt sett otillfredsställande lönsamhetsutvecklingen och den sjunkande självfinansieringsförmågan ett av de allvarligaste problemen i det svenska näringslivet och därmed för hela det svenska samhället. Det är ett *gemensamt* intresse för icke blott företagen utan även de anställda och samhället att dessa problem löses. Det måste vara en av de viktigaste punkterna i ett tidsenligt näringspolitiskt program att angripa dessa problem.

Evolution — inte revolution

Det har i den senare tidens näringsdebatt hävdats — framför allt från socialdemokratiskt håll — att det svenska näringslivet står inför ett "omställningsskede", som kräver radikala förändringar i näringspolitiken. Det finns anledning varna för en alltför hård betoning av detta påstående. Visserligen kommer den tekniska utvecklingen och internationaliseringen av företagsamheten över huvud taget att skapa *nya* problem, men dessa är icke principiellt olika de nya problem som alltid mött världshandeln och ett dynamiskt näringsliv. Förändringarna sker inte språngvis utan successivt. Det är fråga om en evolution inte revolution.

Den sysselsättningskris som vi nu upplevt under en följd av år har av socialdemokraterna till stor del förklarats med att vårt näringsliv står inför ett nytt skede. Detta är emellertid ett försök att förvilliga begreppen. Anledningen till de problem som i dag kännetecknar arbetsmarknaden beror främst på att den av socialdemokraterna förda ekonomiska politiken under de senaste åren skapat ett inflationistiskt kostnadsläge som gjort näringslivets anpassning till de förändrade betingelserna svår.

Tvånget att sänka kostnaderna och rationalisera driften har snabbt lett till sådana åtstrammingsåtgärder att sysselsättningsproblemen blivit särskilt påtagliga. Kostnadsjakten har framtvingat fusioner, samordning av driftsenheter och företagsnedläggelser. Den framtvingade restriktiva personalpolitik som på detta sätt kommit till uttryck kommer att prägla förhållandena i det svenska näringslivet, även om ett väntat konjunkturuppsving kommer snabbt.

I en seriös diskussion om näringspolitikens framtida utformning bör alltså den allmänna ekonomiska politikens uppläggning prövas. Problemet ligger i första hand där — inte i näringslivets funktionsformer.

Det svenska näringslivet är icke tekniskt efterblivet. Tvärtom. Det har generellt sett icke någon olämplig eller felaktig struktur ur den internationella konkurrensens synvinkel. Vi har inget sjukt näringsliv som måste botas genom statsmakternas näringspolitiska ambulansutryckningar. Men statsmakterna kan inte rimligen begära, att det skall vara så mycket mera effektivt än våra konkurrentländers näringsliv, att det utan svårigheter skall kunna anpassa sig till ett konkurrensläge där våra arbetskostnader är uppemot 50 procent högre än det västeuropeiska genomsnittet.

Det svenska näringslivets inriktning kommer under lång tid framöver — en tid som kan räknas i decennier — att vara *i huvudsak* densamma som i dag. Förändringar kommer att ske, men till största delen inom ramen för den produktionsstruktur vi redan har. Dagens produkter kommer att omformas och förbättras för att kunna hävda sig i den hårdnande konkurrensen. Produktionsmetoderna kommer att utvecklas. Specialiseringen

kommer att fortgå. Växelspelet mellan stora, medelstora och små företag kommer att bestå. Helt nya produkter, nytillkomna företag och branscher kommer med säkerhet att spela en viktig och växande roll, men i det stora hela kommer den likväl att vara marginell. Det finns alltså ingen anledning att utgå ifrån att helt omvälvande, djupgående förändringar skall komma att prägla det svenska näringslivet och dess struktur och att detta motiverar en *helt ny grundsyn* på den svenska blandekonomin.

Nej till socialistisk näringspolitik

Från socialdemokratiskt håll har emellertid viljan att anlägga en ny grundsyn på näringspolitiken klart framträtt under senare tid. Denna vilja till förändring av näringspolitiken har inte enbart utgått från påståendet att svenskt näringsliv i dag står inför en ny situation. Den har också motiverats av att konsumenterna måste ges en "bättre" behovstillfredsställelse och en "riktigare" konsumtion. För att möta dessa krav krävs enligt den nya socialdemokratiska skolan ett betydligt större samhällsengripande och en utbyggnad av den statliga företagsamheten.

Betecknande är emellertid att förespråkarna för statlig näringsverksamhet hittills *icke* kunnat åberopa några bärande principiella argument till förmån för ett ökat samhällsengripande. De har icke ens kunnat göra troligt, att en samhällelig kontroll av produktionsfaktorerna i syfte att konkret tillgodose konsumenternas "verkliga" behov skulle leda till ökad behovstillfredsställelse, större effektivitet och ekonomisk utjämning till fördel för de många. Väl kan företrädare för kollektivet i valet mellan olika alternativa möjligheter att utnyttja begränsade resurser *lättare* och *snabbare* genomföra en prioritering än om denna skall ske på en öppen marknad. Men så länge det är enskilda människor som på kollektivets vägnar har att fatta de avgörande besluten kan inga garantier ges för att prioriteringen blir *bättre*; i själva verket talar all sannolikhet och alla hittills vunna erfarenheter för att resultatet blir *sämre*, att riskerna för felbedömningar och misstag *ökar* och att konsekvenserna för de många blir långt *allvarligare* än vid en mer decentraliserad marknadsbestämd prioritering.

Det har icke heller kunnat göras gällande, att staten skulle ha större möjligheter att till sig dra skickligare, mer ansvarsmedvetna och mer ömdömesgilla företagsledare än den öppna marknaden. Det har icke ens kunnat göras troligt, att sådana företagsledare enbart därför att företagen är statsägda skulle kunna utveckla större energi, initiativkraft och duglighet. *Det har över huvud taget icke kunnat åberopas ett enda argument som gör det sannolikt, att statlig företagsamhet skulle vara mer ändamålsenlig än enskild.* Allt talar för motsatsen.

Planering i samverkan

Det resonemang som här ovan förts innebär självfallet inte att vi är omedvetna om att industriomställningarna och deras marknadsmässiga och sociala konsekvenser ställer delvis nya och ökade krav på både företag och samhälle. Dessa får emellertid inte tas som intäkt för behovet av ökat statligt inflytande över näringslivet. Vad som däremot måste komma till stånd är en bättre planering och samverkan mellan stat och näringsliv. En sådan fördjupad planering och samverkan ställer betydligt hårdare krav på samhällets servicefunktioner än tidigare.

Enskilda företag är för sin verksamhet beroende av olika statliga och kommunala insatser. Samhällets ansvar för bebyggelse, miljövård, trygghetsfrågor m. m. gör detta till en självklar intressent i näringslivets utveckling. Att staten och kommunen genom lagstiftning och offentliga investeringar har att se till att det enskilda företagandet inordnas i ett för hela samhällsutvecklingen gynnsamt mönster, därom råder inga delade meningar. Samhällsintresset kräver dock icke en detaljstyrning av näringslivet, som kan innebära att vissa företag prioriteras på bekostnad av andra. Särskilt betänkliga blir konsekvenserna av en dylik politik, om statliga företag inrättas och ges monopolställning eller speciellt gynnade konkurrensbetingelser. Statliga kreditorgan med monopolställning kan exempelvis — framför allt i förening med allmänna kreditrestriktioner — genom långivning eller genom vägran att ge lån helt förändra konkurrensvillkoren och negativt påverka utvecklingen inom företagsamheten samt en riktig resursallokering. Mot bakgrunden av denna principiella syn yrkar moderata samlingspartiet avslag på den föreslagna ökningen av Investeringsbankens kapitaltillskott.

Den aktuella problemställningen

Våra allvarligaste näringspolitiska problem just nu är dels den allt långsammare tillväxttakten i landets ekonomi, dels industriinvesteringarnas fortsatta stagnation. Nationalinkomsten ligger nu mer än 5 miljarder kronor under den nivå som den senaste långtidsutredningen förutsatte. Den svenska samhällsekonomin har under de senaste åren karakteriserats av ett dåligt utnyttjande av vår produktionskapacitet.

Följden har också blivit en betydande arbetslöshet och en därav följande osäkerhet på arbetsmarknaden. Samtidigt har industriinvesteringarna under de senaste tre åren legat på låg nivå. De minskade under 1968 med 4 procent och väntas ligga kvar på samma nivå även 1969. Även om utvecklingen påverkats av den internationella konjunkturavmattningen, kan de nya tendenserna *icke helt* tillskrivas internationella förhållanden. Den volymmässiga exporttrenden har varit relativt tillfredsställande. Däremot

har priserna på våra exportvaror varit nästan oförändrade under 1960-talet. Produktivitetsförbättringarna, vars reella storlek är svåra att fastställa, har icke hunnit kompensera ökningen av våra produktionskostnader. Det är vårt höga kostnadsläge som i första hand pressat fram denna negativa utveckling.

En nu väntad men osäker konjunkturuppgång kan visserligen temporärt förbättra situationen. Att förlita sig till att en osäker konjunkturutveckling skall klara våra problem är emellertid äventyrligt. Problemet måste angripas på ett helt annat sätt.

De krav som möter näringspolitiken kan sägas vara två. Dels ett mera kortsiktigt som i hög grad blir beroende av konjunkturutvecklingen, dels ett mera långsiktigt där det gäller att genom reformer förbättra näringslivets arbetsvillkor.

Som framhållits blir åtgärderna på näringspolitikens område i det korta perspektivet i hög grad beroende av konjunkturerna. En uppgång av den internationella konjunkturen har uppenbarligen påbörjats. Varaktigheten och styrkan i denna uppgång är emellertid högst svår att bedöma.

Osäker konjunkturutveckling

Den importstimulans från västtysk sida, som den försiktigt optimistiska konjunkturbedömningen delvis bygger på, kan väntas förtas dels av konkurrens från EEC-ländernas sida, dels från den västtyska industrin som på grund av den nu införda exportavgiften kan väntas komma att öka sina försäljningsinsatser på hemmamarknaden. Förhoppningar om en stigande konjunktur kan även på annat sätt bli svikna. De engelska och amerikanska importrestriktionerna tillsammans med den strama ekonomiska politik Frankrike inlett för att rädda sin valuta kan negativt påverka oss. Danmark och Finland kan med hänsyn till sina respektive handelsbalanser förväntas komma att söka hålla tillbaka en mera betydande importökning. Slutligen kan påfrestningar på det internationella betalningssystemet snabbt och radikalt komma att förändra bilden.

Frågetecknen vad gäller konjunkturen är alltså många. Risker för en förändring till det sämre kan inte uteslutas. I detta läge krävs en betydande beredskap. Även om vi från vår sida anser det tveksamt att redan nu föreslå konkreta generella medel att sättas in i det korta perspektivet, måste ändå enligt vår uppfattning en betydande beredskap skapas. De punktinsatser som regeringen tidigare vidtagit för att stimulera näringsklimatet — frisläppande av investeringsfonder liksom upphävandet av den nu avskaffade 25-procentiga investeringsavgiften i vissa regioner — har enligt vår mening inte varit tillräckliga. Inte minst sett mot den vikande investeringsviljan inom industrin måste andra vägar prövas.

Ökad beredskap krävs

På samma sätt som vi exempelvis genom den rörliga räntepolitiken eller genom den arbetsmarknadspolitiska beredskapsplaneringen snabbt kan anpassa oss till nya lägen, måste vi på finanspolitikens område få motsvarande beredskap. Visar det sig att konjunkturutvecklingen mattas av måste åtgärder snabbt kunna sättas in i stimulerande syfte.

Redan vid föregående års riksdag antyddes detta resonemang från vår sida. Vi ansåg då att frågan om arbetsgivaravgiften måste ses mot bakgrund av rådande konjunkturläge och att ett ställningstagande till löneskatten måste anstå till tidpunkten för dess ikraftträdande. Vi gjorde det med motiveringen att redan förslaget om en löneskatt skulle leda till att företagen skulle räkna in den i sina kalkyler, vilket i den konjunktursvacka vi då befann oss i skulle få negativa konsekvenser och bl. a. verka avhållande på investeringsbenägenheten.

I konsekvens med detta anser vi att regeringen bör utarbeta en genomtänkt beredskap för att med finanspolitiska medel möta påfrestande lägen.

På skilda sätt kan en erforderlig finanspolitisk beredskap åstadkommas. Man kan — och skall enligt vår mening — på ett rörligare sätt utnyttja de betydande reservationsmedelsbehållningar som faller på försvaret för att därigenom bl. a. motverka de minskningar i materialbeställningar hos industrin som blivit en följd av de gångna årens försvarsnedskärningar. I ett läge då ett av de mest bekymmersamma dragen är den stagnerande investeringsviljan inom industrin bör emellertid ett förslag om särskild investeringsstimulans utformas i en sådan beredskapsplan. Moderata samlingspartiet förordar i detta sammanhang att industriinvesteringar som görs under de tider då stimulans kan vara erforderlig skall få upptagas för framtida avskrivning till förslagsvis 110 procent av anskaffningsvärdet. En sådan investeringsstimulans skulle av regeringen kunna sättas i kraft i lägen då stimulans anses erforderlig. Moderata samlingspartiet föreslår att regeringen redan under vårriksdagen framlägger förslag om sådan beredskapsplan för riksdagens godkännande. Den finanspolitiska beredskapsplanen skall årligen presenteras och godkännas av riksdagen och endast kunna sättas in i stimulerande syfte inom den tidsgräns riksdagen angivit.

Även om det kortsiktiga perspektiv i vilket näringspolitiken skall bedömas kan fordra speciella stimulansåtgärder från statsmakternas sida är de långsiktiga kraven på förändringar av dominerande betydelse.

Här nedan anges vissa konkreta förslag till åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens område som på längre sikt är avsedda att förbättra näringslivets arbetsvillkor:

I. Vårt handelspolitiska beroende

Näringslivet är i hög grad inriktat på exportförsäljning. Vår interna marknad ger inte underlag för den specialisering och den produktion i långa serier som modern teknik fordrar. Vår ekonomiska framtid beror alltså på möjligheterna att hävda oss på de internationella marknaderna.

Det ligger därför i vårt direkta intresse att handeln mellan nationerna flyter fritt och att inte tullar, kvantitativa eller andra statliga restriktioner påverkar eller hindrar varuutbytet. Med hänsyn till att Sverige tillämpar så liberala handelsprinciper bör det ligga i vår näringspolitiska målsättning att inom måttet av vår förmåga motverka de restriktioner som börjat göra sig gällande på olika håll under de senaste åren under trycket av valuta- och bytesbalanssvårigheter. Även finansministern tycks enligt vad som framgår av årets finansplan dela denna mening. Avsteg från liberala handelsprinciper kan komma i fråga blott temporärt och undantagsvis till skydd för särskilt utsatta näringsgrenar. Det måste dock finnas möjligheter att när det är fråga om en klar dumping från ett land ingripa på ett effektivt sätt. Vår anslutning till en gemensam europeisk stormarknad liksom ansträngningarna att redan nu förverkliga planerna på en nordisk marknad är inslag av obestridligt värde för vår näringspolitik. Detta belyses inte minst av det förhållandet att vi som medlemmar i EEC skulle ha haft större möjligheter att hävda oss i den konkurrens som efter beslutet om importstimulans för den utländska exportindustrin i förening med exportavgifter för den inhemska nu kommer att möta oss på den västtyska marknaden.

II. Forskning och teknisk utveckling

Det åvilar det allmänna att satsa på utbildning, forskning och tekniskt utvecklingsarbete som ett led i en allmän välståndsskapande politik.

Forskarna och forskningens villkor och förutsättningar är beroende av de finansiella resurser som står till företagens förfogande. Även med en ökad statlig satsning och en mer aktiv forskningspolitik kommer ändå den på långt sikt för vårt lands välstånd mest avgörande forskningsverksamheten att bedrivas i och i nära kontakt med enskilda företag. Enighet råder om att ett fruktbart innovationsklimat förutsätter god lönsamhet och högt företagssparande. Först då detta är för handen kan företagen satsa sina kunskaper, erfarenheter och finansiella resurser på uppenbart riskfyllt innovationsarbete. Skuldsatta och oräntabla företag kan inte ta de nödvändiga riskerna. För en effektiv industriell forskning, baserad på risktagande och ett betydande mått av osäkerhet i fråga om forskningens avkastning på långt sikt, krävs alltså riskvilligt kapital i företagen. Den typ av långsiktiga investeringar det här är fråga om kan näppeligen finansieras

som krediter. Detta utgör ett betydelsefullt motiv för samhällliga stimulansåtgärder, direkt inriktade på att stärka företagens lönsamhet och självfinansieringsförmåga.

Hänsyn bör också tagas till det nuvarande skattesystemets konsekvens. I vissa hänseenden är de svenska företagen sämre ställda än sina utländska konkurrenter. Reformen syftande till att skapa lika konkurrensbetingelser är angelägna. Genom vidgade fonderingsmöjligheter borde reserver kunna avsättas i företag för kommande forskningsinsatser. Den höga progressiva beskattning som särskilt hårt direkt drabbar de mest kvalificerade forskarna är också indirekt ägnade att göra den svenska industriella forskningen dyrare än motsvarande forskning i andra industriländer.

Forskning i samverkan mellan samhället och enskilda företag kan ta sig skilda former. Effektivitetskriteriet skall därvid vara avgörande vid val av den på lång sikt mest ändamålsenliga lösningen. Allt talar för en decentralisering av uppgifterna, det må gälla produktion, kommersiellt utnyttjande eller marknadsföring. Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att samhället, utan att därför kräva något politiskt betingat utbyte, i vissa fall då särskilt betydande värden står på spel ställer sig som garant och därigenom medverkar till att utjämna ett tekniskt risktagande av sådan storlek att det rimligen inte kan bäras av vederbörande företag.

Den offentliga sektorn, som har att svara för en stor och betydelsefull ekonomisk verksamhet, inte minst på undervisningens, sjukvårdens, vägväsendets och försvarets områden, kan uppträda som en stor kund till näringsliv och företag. Staten kan engagera sig som pådrivare och beställare för att främja den tekniska utvecklingen, icke blott på de direkt berörda områdena utan även inom andra sektorer.

III. Skatte- och avgiftsreformer i syfte att underlätta företagens konsolidering och utveckling

I annan motion till årets riksdag framföres krav på en genomgripande och resursskapande skattereform. En omfördelning föreslås därför ske från direkta till indirekta skatter huvudsakligen i enlighet med de riktlinjer som i Norge framlagts på skattepolitikens område. En sådan skattereform, som kräver utredning, skulle bl. a. undanröja den allvarligt kostnadshöjande effekten av de höga marginalskatterna och dessutom stimulera sparande och arbetsvilja. Därutöver bör följande skattereformer genomföras:

Punktskatterna avvecklas.

Avskrivningsmöjligheterna beträffande näringslivets byggnader förbättras.

Utredning i syfte att bereda företagen möjligheter till fullständig resultatutjämning tillsättes.

Utredning om lindring av beskattningen av företagens forskningskostnader och om skattefria avsättningar till forskningsfonder inom företagen bedrivs skyndsamt.

De årliga pensionsavgifterna i det allmänna pensionssystemet avväges så att ett rimligt förhållande mellan pensionsutbetalningar och avgifter vid en för fonderna tillräcklig nivå uppnås.

IV. Bredda och aktivera aktiemarknaden

Aktiemarknaden utgör vid sidan av uppsparade vinstmedel företagens viktigaste källa till riskkapital. Det är ett väsentligt intresse att denna marknad fungerar väl. En regelbunden handel i vissa företags aktier på börsen har också stor betydelse genom att kursbildningen är ett uttryck för marknadens värdering av företagets framtidsutsikter. Genom aktiebörserna sker således en offentlig bedömning och kritik av företagsledningars prestanda, ett förhållande av väsentlig betydelse för näringslivets effektivitet. En väl fungerande aktiemarknad är även en viktig förutsättning för de strukturrationaliserande åtgärder, som omfattar olika former av sammangående mellan företag liksom för allmänhetens benägenhet att genom kapitaltillskott i samband med nyemissioner bidra till företagens möjligheter till självfinansiering av investeringar. En breddning och aktivering av aktiemarknaden är således ett intresse för såväl näringsliv som samhälle.

Av särskild vikt är därvid att de anställda beredes möjlighet att genom delägarskap eller vinstandelssystem få del i dessa ägarformer.

Den nya aktievinstbeskattning, som infördes 1966, har som väntat visat sig försvåra företagens riskkapitalfinansiering genom aktieemission och skada aktiemarknadsmekanismen genom att hämma rörligheten. En översyn av dessa bestämmelser är därför ett självklart krav.

V. Avveckling av valutaregleringen

Det är angeläget att nu eliminera de hinder, som reses av valutaregleringen, mot ett naturligt och rationellt deltagande för svenska företag på lika villkor i den alltmer internationaliserade företagsverksamheten. Våra möjligheter att få del av den snabba tekniska utveckling som sker utomlands eller att få tillgång till utländska marknader är i hög grad förbundna med möjligheterna till fria kapitalrörelser. Den pågående internationaliseringen av företagsamheten ställer självklart motsvarande krav på internationalisering av kapitalförsörjningen. Valutaregleringen innebär en isolering av det svenska näringslivet, ett handikapp vi försett våra företag med i den internationella konkurrensen. För att företagen på ett smidigt sätt skall kunna utveckla sitt samarbete med andra företag i utlandet krävs en liberalisering också vad gäller portföljinvesteringar och annan direkt

kreditgivning. Lättnader är likaså angelägna för de svenska företagens möjligheter att ta upp lån i utlandet.

VI. Kapitalmarknaden

Kapitalmarknadens struktur har väsentligt förändrats under 1960-talet. Detta sammanhänger främst med AP-fondens snabba tillväxt. 1967 svarade fonden för närmare 1/3 av den totala kreditgivningen. Inte obetydliga förskjutningar har ägt rum mellan olika kreditinstituts andelar av långivningen inom olika sektorer. Investeringsbanken föreslås i år få sitt eget kapital ökat till 1 miljard kronor, varigenom dess upplåningskapacitet kommer att stiga till 5 miljarder kronor.

I september 1968 bemyndigades finansministern att tillkalla sakkunniga för en översyn av kapitalmarknadens struktur och funktionssätt. Utredningen har fått i uppdrag att i första hand verkställa en översyn av obligationsmarknaden och till denna anknutna institut. Departementschefen har genom sina direktiv i vissa avseenden förhindrat de sakkunniga att fritt överväga alternativa lösningar till vissa kapitalmarknadsfrågor. Detta gäller bl. a. frågan om kanalisering av AP-fondmedel via bankinstituten — en tanke mot vilken finansministern rest invändningar bl. a. i direktiven till kapitalmarknadsutredningen. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer vi i annan motion att 1968 års kapitalmarknadsutredning skall bedriva sitt arbete förutsättningslöst för att ha möjlighet att fritt pröva och framlägga förslag till de åtgärder de anser vara lämpliga.

VII. Översyn av exportfinansieringen

Under senare år har kredittiderna i den internationella handeln kommit att avsevärt förlängas. Detta gäller särskilt mer kostnadskrävande kapitalvaror. Kredittider på över tio år är inte ovanliga, och i samband med exporten till de underutvecklade länderna förekommer ännu mycket längre krediter. Detta skapar besvärliga kreditproblem för många av våra företag. Den mycket långa exportfinansieringen är icke en normal affärsbanksuppgift.

Mot denna bakgrund har AB Svensk exportkredit tillkommit. Bolaget har genom rätt att utgiva obligationslån en betydande kapacitet, vilken dock till stor del är outnyttjad. Stödet av en jämn och konsekvent exportkreditgivningspolitik är av stor betydelse för våra exportföretags försäljning. Möjligheterna till förhandsbesked huruvida en viss finansiering kan påräknas skulle innebära en väsentlig förbättring. En översyn av förhållanden och önskemål beträffande exportkreditfinansieringen i vad avser såväl institutionell ram och formella regler som därinom tillämpade arbetsformer är motiverad.

VIII. Avskaffa emissionskontrollen

Emissionskontrollens huvudsyfte var att förebygga ränteglidningar och svårigheter för bostadsbyggandets finansiering. Detta kan uppnås med andra mindre skadliga metoder. Ett kösystem har utvecklats, och kredittransaktioner kommer tidvis i olycklig utsträckning att äga rum utanför den organiserade marknaden. Därigenom minskas sannolikheten för att kapitalet ledes till de mest räntabla projekten. Emissionskontrollen har således aldrig utgjort någon rationell penningpolitisk metod, och det är önskvärt att den så snart som möjligt avskaffas.

IX. Förbättra de mindre och medelstora företagens arbetsvillkor

Det svenska näringslivet, vilket naturligtvis också innefattar det svenska jordbruket, består till största delen av mindre och medelstora företag. En övertro på nödvändigheten av stora produktionsenheter har varit ett framträdande drag i den socialdemokratiska argumentationen. Det är därför angeläget att slå fast att i vårt land de mindre företagen har en mycket större betydelse för sysselsättningen och för den totala produktionen än de stora företagen.

Våra företags lönsamhet och stabilitet är den viktigaste förutsättningen för tryggheten på arbetsmarknaden. Företagens egen förmåga att överleva och hävda sig i inhemsk och internationell konkurrens är av avgörande betydelse för oss alla. Den ökning i våra resurser, som framåtskridandet kan ge, kommer i övervägande grad just till stånd genom produktivitetens vinster i framgångsrika företag. Ett aktivt stöd åt våra företag liksom även vilja till förståelse av näringslivets problem och till förtroendefullt samarbete bör vara självklara inslag i en resursskapande näringspolitik.

Under åberopande av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

a) för riksdagens godkännande under innevarande vårriksdag framlägga förslag om finanspolitisk beredskapsplan i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen, avsedd att snabbt kunna sättas in i stimulerande syfte vid konjunkturavmattning,

b) tillsätta utredning med uppgift att framlägga förslag om en breddning och aktivisering av aktiemarknaden,

c) förelägga 1969 års höstriksdag förslag om emissionskontrollens avskaffande,

d) låta företaga en översyn beträffande exportkreditfinansieringen i vad avser såväl institutionell ram och formella regler som tillämpade arbetsformer.

Stockholm den 27 januari 1969

Yngve Holmberg (m) *Gösta Bohman (m)* *Leif Cassel (m)*

Rolf Eliasson (m) *Carl Eric Hedin (m)* *Astrid Kristensson (m)*
i Moholm

Tage Magnusson (m) *Karin Wetterström (m)*
i Borås
